

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย เด็กจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่งเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก เด็กที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการทุกด้านที่เหมาะสมกับวัยจะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ เด็กในวัยเริ่มแรกของชีวิต หรือที่เรียกว่า “เด็กปฐมวัย” คือวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี จัดได้เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต ทั้งนี้เพราะพัฒนาการทุกๆ ด้านของมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพโดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะเจริญมากที่สุดในช่วงนี้ (เยาวยา เดชชะคุปต์, 2542, น. 12) การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ ซึ่งวัยเด็กเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ การที่เด็กได้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กจะปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมและการจัดการ เป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้ในวัยเด็กเป็นทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต บรูเนอร์ (Bruner) กล่าวว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ (Bruner) บลูม (Bloom) ได้กล่าวว่า สติปัญญาของเด็กเมื่ออายุ 1 ปี จะพัฒนาร้อยละ 20 เมื่ออายุ 4 ปีจะพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 50 % เมื่ออายุ 6 ปี สติปัญญาเด็กจะพัฒนา 75 % นอกจากนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กต้องอาศัยประสบการณ์ตรงหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม โดยผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 อันได้แก่ การฟัง การสัมผัส การมอง การได้กลิ่นและการชิมรส ดังที่ จอห์น ดิวอี้ ได้กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) และ บรูเนอร์ ยังสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กจากการค้นพบด้วยตนเองซึ่งการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดจากความอยากรู้อยากเห็น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) พัฒนา ชัชพงศ์ กล่าวว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้ผ่านการเล่น การเรียนรู้อย่างมีความสุขต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบเปิดกว้างจัดให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายโดยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจหรือให้เด็กได้แสดงออกในแนวทางที่เขาสนใจ เรียนรู้แบบปฏิบัติจริงโดยการใช้ประสาทสัมผัสกระทำกับวัตถุด้วยความอยากรู้อยากเห็น ได้ทดลองสร้างสิ่งใหม่ๆ เด็กเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กได้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นรายบุคคล การให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นทำให้เด็กได้ตรวจสอบความคิดของตนเอง แต่เมื่อมีปัญหาเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ ควรให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนแบบบูรณาการซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงเป็นตัวตั้ง มีการเชื่อมโยงหลากหลายสาขาวิชา บทบาทของครูเป็นผู้ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ และให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม (พัฒนา ชัชพงศ์, 2530, น. 113-114) พ่อแม่ ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนรู้ของลูกทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และทุกเวลา ทุกสถานที่ ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองจะทำให้ผลการเรียนของลูกดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความสำคัญของพ่อแม่มีบทบาทต่อลูกมาก พ่อแม่คือครูสอนภาษาคนแรกของลูก การได้ตอบกับ พ่อแม่ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา และการพูดกับ

เด็กต้องสามารถสร้างเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542, น. 113) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ฉะนั้นทางโรงเรียนจึงควรมีแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก

การสนับสนุนกระบวนการคิดซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ซึ่งการคิดมีหลายรูปแบบ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงบูรณาการ การคิดวิเคราะห์ การคิดมโนทัศน์ แต่การคิดแสวงหาความรู้ คือการตระหนักรู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องการอะไร และใช้วิธีการใดในการค้นหาความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนคิดสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องกระตุ้นให้เด็กคิดด้วยคำถามปลายเปิด และค้นหาคำตอบ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545, น. 39) การจัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กซึ่งเด็กจะได้ระดมความคิดร่วมกัน วางแผนคร่าวๆ ในการจัดกิจกรรม เลือกสื่อ อุปกรณ์การทดลองทำกิจกรรมตามความคิดของตนเอง จนเกิดเป็นความคิดรวบยอดสรุปจากการกระทำของตนเอง ซึ่งอาจเป็นวิธีที่ตนถนัด มีประสบการณ์ และมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเช่น ปฏิบัติการทดลอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ แบบสร้างองค์ความรู้ ซึ่งเด็กได้ลงมือกระทำและสรุปเป็นองค์ความรู้แบบสืบสวนสอบสวน เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เด็กได้ฝึกฝนการมองสื่อ อุปกรณ์อย่างวิเคราะห์ สังเคราะห์ ฝึกการใช้เหตุผล และการทดลองแก้ไขปัญหา ทดสอบความคิดของตนเองอย่างเป็นรูปธรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายมากยิ่งขึ้น แบบที่ตนศึกษาหรือศึกษาเรียนรู้จากสภาพจริง แบบการสนทนา อภิปราย (พัฒนา ชัชพงศ์, 2541, น. 21) ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลการทำสิ่งต่างๆ ได้ประสบผลสำเร็จแปลกใหม่ และดีกว่าเดิมในขณะที่ประเทศของเรากำลังพัฒนา ถ้าเรามีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีส่วนช่วยการพัฒนาชาติมากขึ้น (เยาวพา เตชะคุปต์, 2528, น. 243) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะการคิดที่ประกอบด้วยการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะนำไปสู่การคิดค้น ประดิษฐ์ สิ่งแปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ความคิดสร้างสรรค์มิใช่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพันธุกรรม แต่เป็นความสามารถที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นสมรรถภาพที่ส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้โดยธรรมชาติความคิดสร้างสรรค์มีอยู่ทุกคนตามศักยภาพนั้นได้รับการส่งเสริมก็จะช่วยให้มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น (Storm, 1969, p. 247) ตามทฤษฎีพัฒนาการของ อิริคสัน (Erikson) เด็กวัย 3 - 6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคิดทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเสรีจะทำให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กถูกจำกัดควบคุมการคิดและการกระทำ เด็กก็จะรู้สึกอายและไม่กล้าทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลเสียต่อการพัฒนาขึ้นไป ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก โดยให้มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยเด็ก และพัฒนาติดต่อกันถึงขั้นระดับสูงโดยไม่ถูกบั่นทอนให้ลดลง (วรารักษ์ รักวิชัย, 2535, น. 160 - 161) ตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย มีสุขภาพจิตดีมีคุณธรรมและจริยธรรม ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว ช่วยเหลือตนเอง ได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสม

กับวัย มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับเด็ก (กรมวิชาการ, 2546, น. 9)

แนวการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการการคิดและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 18) และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า มีการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลายวิธี เด็กปฐมวัยจะเริ่มเข้าใจและเริ่มมีจินตนาการ มีการเลียนแบบ นิทานจึงเป็นหัวใจสำคัญทำให้เด็กมีจินตนาการอันกว้างไกล เนื่องมาจากการมีนิทานเป็นสื่อ และในการจัดประสบการณ์ทุกๆ กิจกรรม ครูควรจะใช้นิทานเป็นสื่อในการเรียนรู้ของเด็ก ผลจากการที่เด็กได้ฟังนิทาน ทำให้เด็กจดจำได้นาน และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดีถ้านิทานที่ครูเล่าให้เด็กฟังนั้นตรงกับชีวิตจริง และสามารถเชื่อมโยงกันได้ จุดสำคัญอยู่ที่ครูมีกลวิธีในการเล่านิทาน การกำหนดตัวแสดงในนิทานที่มีความหมายและให้บทบาทของการแสดงที่เป็นสื่อให้เด็กจดจำได้ดีการที่ครูใช้นิทานสอนเด็กปฐมวัยนั้น เพราะนิทานเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเด็กแทบทุกวัย โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ จะถูกกลั่นกรองออกมาเป็นนิทานในหลายๆ ลักษณะที่ผู้ฟัง ฟังแล้วจะเกิดความเพลิดเพลินให้ความรู้ ทักษะคติ ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม ผู้ใหญ่จึงมักใช้นิทานเป็นสื่อที่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดต่อกันมา โดยใช้วาจาเป็นสื่อของการถ่ายทอด ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าใครเป็นเจ้าของเรื่องนั้นๆ รู้แต่ว่าการเล่านิทานมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทุกชั้น นิทานจัดเป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ในทำนองเดียวกัน การที่เด็กชอบสิ่งใดเด็กก็จะสนใจและกระทำสิ่งนั้นได้นาน นิทานจึงช่วยสร้างสมาธิของเด็กให้ยาวนานขึ้น (เกริก ยूनพันธ์, 2539) เมื่อเด็กมีสมาธิยาวนานขึ้น เด็กก็จะรับรู้สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น ถ้านิทานเหล่านั้นได้รับการเสริมสร้างให้น่าสนใจด้วยเทคนิคใหม่ นิทานยังช่วยผ่อนคลายอารมณ์ พัฒนาภาษาปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็ก โน้มน้าวให้เด็กเปิดใจยอมรับพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นต้นแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพ (สมศักดิ์ ปรีบุรณะ, 2542)

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงสำคัญในการพัฒนารากฐานความสำเร็จของชีวิต สมองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้นจะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิด ผู้ปกครองถือว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับลูก ซึ่งโรงเรียนและบ้านควรมีการพัฒนาเด็กในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ลูกผ่านกิจกรรมนิทานประกอบการวาดภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการวาดภาพ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการวาดภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1.1 นักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ขวบ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาลำปาง รวม 20 คน

1.2 ผู้ปกครองนักเรียนชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ขวบ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาลำปาง รวม 20 คน

2. ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที เวลา 9.25 นาฬิกา ถึงเวลา 9.55 นาฬิกา รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการเล่นิทานประกอบการวาดภาพ

ตัวแปรตาม คือ 1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ขวบ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาลำปาง จำนวน 20 คน

2. ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ หรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการวาดภาพครั้งละ 1 คน จำนวน 20 คน

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของสมองในการถ่ายทอดความคิด จินตนาการ ผสมผสานความรู้และประสบการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความคิด และดัดแปลงให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม การแสดงออกด้วยอารมณ์ขัน ความคล่องแคล่วในการคิด และ ความกล้าที่จะทำสิ่งที่แปลกใหม่ ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดย การวาดภาพ ของเจเลนและเออร์บัน

4. กิจกรรมนิทานประกอบการวาดภาพ หมายถึงกิจกรรมที่ผู้ปกครองเล่นิทานประกอบการวาดภาพให้แก่เด็กปฐมวัยฟังครั้งละ 1 คน ซึ่งเนื้อหาของนิทานเหมาะสำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ขวบ ซึ่งผู้วิจัยปรับโครงสร้างของภาพประกอบ ให้เป็นแบบเล่าประกอบการวาดภาพ เช่น ตัวละคร ฉาก โดยใช้สัญลักษณ์ในการวาดภาพ เช่น จุด เส้น รูปทรงเรขาคณิต เป็นต้นและเมื่อเล่นิทานจบ ภาพที่วาดขณะเล่นิทานจะปรากฏเป็นภาพที่สมบูรณ์ 1 ภาพ ที่มีความหมาย

5. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หมายถึง ระยะเวลาความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเล่านิทานประกอบการวาดภาพ โดยแบ่งออกเป็น ด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม ด้านการดำเนินการ และข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กปฐมวัยสรุปและนำเสนอ
2. นำผลงานวิจัยไปเป็นแนวทางให้หน่วยงานวิชาอื่นๆ ได้นำการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยและการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง
3. นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อส่งเสริมรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

นำผลงานวิจัยไปเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยและรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ตลอดจนนักศึกษาสามารถศึกษารูปแบบกิจกรรมการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย